

KLIEDĒJAM MĪTUS

CĪŅA PRET SMAGO UN ORGANIZĒTO NOZIEDZĪBU: STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA VAI VIETĒJAS PIEEJAS?

Organizētā noziedzība ir mazliet mulsinošs jēdziens. Atkarībā no tā, kam vaicāsit, tam var būt atšķirīga nozīme. Tas ir redzams arī Eiropas krimināltiesību politikā, kur definīcijas ne vienmēr bijušas skaidras un prioritātes mainījušās. Skaidrs gan ir viens — organizētā noziedzība ir kļuvusi teju par sinonīmu smagai starptautiskai noziedzībai. Tas var radīt priekšstatu, ka organizētā noziedzība ir kas tāds, pret ko jācīnās augsta līmeņa stratēģiskiem spēkiem. Tomēr organizētā noziedzība darbojas arī lokāli, un tai ir vietēja ietekme. Organizētās noziedzības novēršanā un cīņā pret to liela nozīme ir arī vietējā līmeņa noziedzības novēršanas profesionāļiem un policistiem.

ORGANIZĒTĀ NOZIEDZĪBA, SMAGĀ NOZIEDZĪBA, STARPTAUTISKĀ NOZIEDZĪBA

Organizētā noziedzība ir būtisks jēdziens krimināltiesību politikas un noziedzības novēršanas jomās, taču ne vienmēr ir skaidrs, kas tieši dēvējams par organizēto noziedzību. Starptautiskā līmenī daudzas svarīgākās iestādes un dokumenti norāda uz vienu vai vairākiem kvalificējošiem faktoriem, ar kuriem vai nu paskaidro vārdu “organizētā”, vai arī to konkretizē. Starptautiskā līmenī ir pieņemta ANO Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību.¹ ES līmenī mēs ilgi esam lietojuši jēdzienu “organizētā noziedzība”, kā redzams Rīcības plānā cīņai pret organizēto noziedzību (1997),² Padomes Pamatlēmumā par cīņu pret organizēto noziedzību³ un ikgadējos, dalībvalstu sagatavotos ziņojumos par situāciju organizētās noziedzības jomā (no 1994. gada), kas 2006. gadā pārtapa par Eiropola organizētās noziedzības draudu novērtējuma ziņojumiem (OCTA).

Aptuveni pirms desmit gadiem arī ES sāka izmantot kvalifikatorus, proti, “smaga” un “starptautiska”. Starptautiskā līmenī daudzas svarīgākās iestādes un dokumenti norāda uz vienu vai vairākiem kvalificējošiem faktoriem, ar kuriem vai nu paskaidro vārdu “organizētā”, vai arī to konkretizē.⁴ 2013. gadā Eiropola OCTA ziņojumos aizstāja smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējumi (SOCTA).⁵ Padome atbalsta “administratīvu pieeju, lai novērstu un apkarotu smagus noziegumus un organizēto noziedzību” un šajā nolūkā ir izveidojusi attiecīgu tīklu.⁶ Eiropas Komisija ir nesen publicējusi savu Organizētās noziedzības novēršanas stratēģiju, kurā uzsvērtā “organizētās noziedzības pārrobežu un starptautiskā dimensija”, norādot, ka “organizētā noziedzība ir starptautisks veidojums”, un minot vairākus “smagus noziegumus”.⁷ Kopumā organizētā noziedzība bieži tiek saistīta vai pat apvienota ar smagu noziegumu un starptautiskās noziedzības jēdzieniem.

Bet kas ir organizētā noziedzība, kas — smagi noziegumi un kas — starptautiskā noziedzība? Dažkārt tiek uzskatīts, ka termins “organizētā noziedzība”, ir neskaidrs un neproduktīvs.⁸ Lielā mērā tas ir tādēļ, ka ar šo terminu apzīmē gan pašus *darītājus*, t. i. noziedzīgās organizācijas, gan *procesu*, t. i., noziedzības veidus un rīcību, kas tipiska noteiktiem noziedzības modeļiem.⁹

Tomēr fokusa maiņa uz nopietniem noziegumiem ES politikā tika vērtēta atzinīgi. Smagu noziedzību definē nevis pēc organizācijas vai darbības veida, bet gan pēc kaitējuma, kas ar to nodarīts.¹⁰ Par galveno jautājumu kļūst tas, vai noziegums ir pietiekami smags, lai to risinātu starptautiskā līmenī. Kā norāda Eiropols: “Smaga noziedzība apzīmē noziedzīgu darbību, par kuru jāziņo tās nopietnības dēļ un kura neatbilst noziedzīgas organizācijas definīcijai, kas noteikta 2008. gada pamatlēmumā. Faktiski tā attiecas arī uz atsevišķiem noziedzīgu nodarījumu veicējiem vai atsevišķām darbībām.”¹¹ Šī nostāja atspoguļo to, ka daudzus smagus noziegumus pastrādā noziedznieki, kas nedarbojas grupējumos.¹² Piemēram, acīmredzami smags, bet ne

vienmēr organizēts noziegums ir seksuāla vardarbība pret bērnu, ko veikusi persona, kura pazīst upuri. Tagad papildus organizētajai noziedzībai Eiropola kompetencē ir vairāk nekā divdesmit smagu noziegumu veidi, ja šādiem noziedzīgiem nodarījumiem ir starptautisks aspekts.¹³

Visbeidzot, arī termins “starptautiskā noziedzība”, iespējams, ir ne tik pašsaprotams, kā sākotnēji varētu šķist. Tāpat kā organizētā noziedzība arī šis termins var apzīmēt gan noziedzīgo darbību, gan noziedznieku grupu. Mēs varam runāt par starptautisko noziedzību, ja noziedzīgais nodarījums aptver vai ietver darbības vairāk nekā vienā valstī. Tā tas ir preču kontrabandas vai cilvēku pārrobežu tirdzniecības gadījumā. Mēs varam runāt par starptautisko noziedzību arī tad, ja noziedzīgajā grupējumā darbojas personas no vairākām valstīm. Patiesi, kaut arī dažās noziedzīgās organizācijās darbojas personas ar vienas valsts pilsonību (attiecīgās valsts vai citu valstu valstspiederīgie), daži noziedznieki pastāvīgi sadarbojas ar dažādu valstu valstspiederīgajiem. ES Organizētās noziedzības novēršanas stratēģijā 2021.–2025. gadam termins “starptautiskā noziedzība” apzīmē abus šos aspektus.¹⁴

Mihaels Levi raksta: “Organizētā noziedzība var nozīmēt jebko: no lieliem noziedzīgiem itāliešu sindikātiem smalkos uzvalkos vai Sicīlijas zemnieku apgērbā līdz trim ļoti draudīga paskata laupītājiem ar logu tīrīšanas biznesu, no kuriem viens vēro, vai kāds nenāk, otrs veic laupīšanu, bet trešais nodarbojas ar naudas atmazgāšanu. Ja kāda no to darbībām ietver kādu ārvalsti, viņi kļūst par organizētiem starptautiskiem noziedzniekiem!”¹⁵

Daži pētnieki ir izteikuši kritiku par tādu jēdzienu kā organizētā noziedzība neviennozīmību un to, kā šādi jēdzieni ietekmē politiku. Viņi norāda, ka organizētā noziedzība varētu būt noziedzīgs nodarījums, kurā sadarbojas divas vai vairākas personas, ja pat tas darīts tikai konkrētajā gadījumā.¹⁶ Patiesi, 2008. gada Padomes pamatlēmumā nav sniegta organizētās noziedzības definīcija, bet gan tik vien kā vispārīga noziedzīgas organizācijas definīcija — vismaz divu personu sadarbība noziedzīgā nodarījumā.¹⁷ Daži kritiķi pauž nožēlu par konceptuālās neskaidribas negatīvo ietekmi uz organizētās noziedzības apkarošanas politiku, norādot, ka šī situācija ir radījusi “plašas iespējas rīkoties pēc saviem ieskatiem gan politikas veidotājiem, gan uzņēmumiem.”¹⁸

Ļoti labs piemērs tam, kā organizētās, smagās un starptautiskās noziedzības termini savstarpēji pārklājas un kā tos nevar viennozīmīgi piemērot konkrētam noziedzīgam nodarījumam, ir kibernoziegumi. Kibernoziegumu radītais kaitējums un attiecīgi to smagums ir ļoti dažāds. Salīdziniet, piemēram, inficēšanos ar ļaunprogrammatūru, narkotiku tirdzniecību tumšajā tīmeklī un kibernetiskus uzbrukumus kritiskajai infrastruktūrai. Kibernoziegumi var darboties individuāli, kā grupējuma daļa vai arī piedāvāt savus pakalpojumus noziedzīgām organizācijām.¹⁹ Par kibernoziegumu novēršanu un tās apkarošanu atbildīgas ir daudzas puses: no specializētām starptautisko tiesību aizsardzības struktūrām līdz mazajiem uzņēmumiem un individuāliem interneta lietotājiem, kuriem vajadzētu aizsargāt savas ierīces.²⁰ Savā ziņā internets un iedzīvotāju spēja izmantot interneta tehnoloģiju ir pat pārveidojusi noziegumu organizāciju — ja tradicionāli sarežģītu noziegumu pastrādāšanai bija vajadzīga zināma struktūra un organizācija, tad kibernoziegumi un no dator tehnoloģijām atkarīgi noziegumi arvien biežāk tiek veikti, izmantojot mazus un ļoti neformālus tīklus.²¹

STARPTAUTISKĀ ORGANIZĒTĀ NOZIEDZĪBA — STARPTAUTISKI ORGANIZĒTI RISINĀJUMI?

Starptautiskā organizētā noziedzība nav parādība, ar ko varētu tikt galā vietējā vai pat valsts līmeņa struktūras. Lai to apkarotu, ir nepieciešami koncentrēti starptautiski centieni, ar kuriem veiksmīgi izjauc un novērš starptautiskus noziegumus un noziedzīgas organizācijas. Šādā starptautiskā sadarbībā svarīgākais aspekts ir informācijas apmaiņa un piekļuve informācijai. Cīņā pret smagu un organizētu starptautisko noziedzību Eiropā būtiskas ir tādas datu apmaiņas sistēmas kā Šengenas Informācijas sistēma (SIS) un tādas sadarbības platformas kā Eiropas Daudzdisciplinārā platforma cīņai pret noziedzības draudiem (EMPACT).²²

Tomēr tas nenozīmē, ka vietējiem dalībniekiem nav savi uzdevumi cīņā pret organizēto noziedzību. Pastāv zināma spriedze starp prioritātēm attiecībā uz smago un organizēto noziedzību, kas noteiktas ES politikas ciklā, no vienas puses, un vietējā līmeņa prioritātēm, no otras puses. Plaši izplatīts pieņēmums ir tas, ka organizētā noziedzība ir starptautiska parādība un ka to vislabāk apkarot augsta līmeņa stratēģiskiem valsts vai starptautiskiem dalībniekiem, turpretim vietējiem dalībniekiem labāk pievērsties vietējai neorganizētajai noziedzībai.²³ Politikas veidotāji gadiem ilgi (un bieži bez pamata) pauž apgalvojumus par organizētās noziedzības īpašo raksturu un arvien lielāko apdraudējumu, ko tā rada, kas ir radījis plaši izplatīto uzskatu, ka “uz ārkārtīgiem noziedzīgiem apdraudējumiem ir jāreaģē ar ārkārtīgiem pasākumiem”.²⁴ Savukārt vietējie dalībnieki dažkārt vilcinās uzņemties cīņu pret smago un organizēto noziedzību.²⁵ Tomēr ir vairāki iemesli, kāpēc pret šādiem noziegumiem būtu jācīnās arī vietējā un reģionālā līmeņa struktūrām, kuras var dot būtisku ieguldījumu šajā cīņā. Aplūkosim divus svarīgākos iemeslus.

1. IEMESLS.

NE VISA SMAGĀ UN ORGANIZĒTĀ NOZIEDZĪBA IR STARPTAUTISKA

Ja ar organizēto noziedzību saprotam apzinātu noziedzīgu rīcību, kurā sadarbojas vairāki noziedznieki, nebūt ne visa organizētā noziedzība ir starptautiska. Eiropola jaunākās SOCTA aplēses liecina, ka 65 % visu noziedzīgo organizāciju darbojas personas ar dažādu valstspiederību, tātad trešdaļā šādu organizāciju noziedznieki ir vienas valstspiederības.²⁶ Tajā pašā ziņojumā norādīts, ka vairāk nekā 70 % noziedzīgo organizāciju ir aktīvas vairāk nekā trīs valstīs²⁷; citiem vārdiem sakot, nedaudz vairāk par ceturtdaļu darbojas tikai vienā vai divās valstīs.

Var šķist, ka tas nav daudz, taču Eiropols galveno uzmanību, protams, pievērš primāri starptautiskajai noziedzībai. Nav grūti iedomāties tādu noziedzīgu organizāciju piemērus, kuras darbojas tikai vienā valstī vai pat vēl mazākās teritorijās. Prātā nāk ielu bandas un jauniešu bandas. Svarīga tendence Eiropas Savienībā ir noziedzīgo organizāciju sadrumstalošanās, kas izraisa šo grupu skaita pieaugumu. Šīs mazākās grupas arvien biežāk darbojas kā ielu bandas, kas kontrolē noteiktu, relatīvi mazu (priekš)pilsētas teritoriju un savam grupējumam vervē iedzīvotājus no attiecīgās teritorijas.²⁸ Protams, tām ir sakari ar starptautiskās noziedzības organizācijām, taču to darbības joma pirmām kārtām ir vietēja. Tādējādi ielu bandas bieži ir iesaistītas narkotiku tirdzniecībā un vietējo narkotiku tirgu kontrolē, savukārt citas noziedzīgās organizācijas ir atbildīgas par narkotiku piegādi vairumā.²⁹ Daži pat apgalvo, ka visa organizētā noziedzība ir pēc būtības lokāla tajā ziņā, ka organizētā noziedzība aizsākas kā vietējās tirdzniecības attiecības, kuras ir atkarīgas no kopīgām vietējām interesēm.³⁰ Pienācīga vēršanās pret vietējo organizēto noziedzību palīdz pārņemt uzmanību no grūti notveramu starptautisku noziedznieku tvarstīšanas uz vietējās vervēšanas novēršanu un upuru un vietējo iedzīvotāju aizsardzību.³¹

Organizētās noziedzības ietekmes mazināšana vietējās kopienās

Saskaņā ar pašlaik dominējošo, uz tiesībaizsardzību vērsto pieeju organizētās noziedzības apkarošanai tiek pastāvīgi izmantota ideja par augsta līmeņa starptautisku noziedzību, jo tā ir pievērsta tieši šāda veida noziegumiem. Tomēr, strādājot saskaņā ar vietējo pieeju, kurā kā izejas punkts vienmēr tiek izmantots lokāli radīts kaitējums, atklājas, ka organizētā noziedzība bieži vien ar izteikti vietēju raksturu.

Apvienotajā Karalistē sešu pētnieku grupa tieši šādu pieeju īstenoja trīs rajonos divās pilsētās.³² Viņi kopumā identificēja piecpadsmit noziedzīgas organizācijas un ielu bandas. Pēc to identificēšanas, veicot jaukta tipa izmeklēšanu, tika kartētas grupu aktivitātes, to organizācija, vervēšanas mehānismi un tas, kā viss minētais ir saistīts ar noziedzības kontroles politiku.

Lielākā daļa grupējumu locekļu bija dzimuši un auguši pilsētā, kurā tie darbojās. To lielākā daļa dzīvoja kopienā, kur tie veica savas noziedzīgās darbības, un mēdza tur uzturēties, lai uzspiestu savu kontroli. Vervēšana, bieži vien noziedzīgas ekspluatācijas veidā, galvenokārt notika vietējā līmenī. Sievietes un meitenes, ko ekspluatēja tās grupas, kuras nodarbojas ar seksuālu ekspluatāciju, tika iesaistītas gan no vietējās apkaimes, gan no citurienes. Kopumā vietējie fiziskie un sociālie apstākļi bija svarīgi vietējās organizētās noziedzības noteicošie faktori.

Pētnieki secināja, ka šādu vietējās organizētās noziedzības problēmu risināšanai ir nepieciešama vietēja vairāku struktūru reakcija, kuras pamatā ir informācija par vietējiem apstākļiem.

Pilns pētījuma ziņojums ir pieejams šeit: <https://www.police-foundation.org.uk/publication/reducing-impact-organised-crime-local-communities/>

2. IEMESLS.

VISIEM ORGANIZĒTĀS NOZIEDZĪBAS VEIDIEM IR VIETĒJA IETEKME, UN TĀ IR ATKARĪGA NO VIETĒJIEM APSTĀKĻIEM

Visi organizētās noziedzības veidi, vai tie būti starptautiski vai nē, galu galā izpaužas vietējā līmenī. Piemēram, sintētisko narkotiku laboratorija atrodas kādā konkrētā vietā, izmanto noteikta uzņēmuma nodrošinātu elektroenerģiju, izgāž tās toksiskos atkritumus noteiktā vietā un rada riskus vietējai sabiedrībai (ar ķīmikāliju noplūžu vai ugunsgrēka risku).³³ Narkotiku tirgi ir piesaistīti konkrētām vietām, uz kurām tiem ir ievērojama ietekme: augstāks vardarbības līmenis, narkomānija, bailes no noziedzības un citas nevēlamas parādības, piemēram, izmestas šļirces.³⁴ Tātad, pat ja procesa atsevišķas daļas (ražošana, kontrabanda, tirdzniecība) notiek dažādās valstīs, katrai no tām ir izteikta vietējā ietekme. Tāpat starptautiskās cilvēku tirdzniecības upuri var strādāt, piemēram, vietējā automazgātuvē.³⁵ Var būt arī tā, ka noziedzīgās organizācijas legalizē savus nelikumīgi iegūtos līdzekļus citās valstīs, taču ļoti ticams, ka nauda tikusi iegūta no vietējam noziedzīgām darbībām.³⁶

Tomēr organizētās noziedzības vietējā dimensija sniedzas tālāk par noziedzīgo nodarījumu tūlītējo ietekmi. Saziņa ar citiem noziedzniekiem un vienošanās par sadarbību ir būtisks organizētās noziedzības aspekts. Šis process ir atkarīgs no vietējiem apstākļiem gan attiecībā uz vietām, kurās tiek likumpārkāpēji (likumpārkāpēju ceļu krustojanās vidi³⁷), gan sociālajām saitēm, kas likumpārkāpējiem palīdz satikt citus likumpārkāpējus un rada iespējas noziegumiem (sociālo iespēju struktūru³⁸). Arī citi vietējā konteksta aspekti sniedz iespējas organizētajai noziedzībai vai to var kavēt: juridiskais, ekonomiskais, tiesu sistēmas un pat ģeogrāfiskais konteksts, kurā noziedzīgās organizācijas darbojas, nosaka to piekļuves iespējas izejvielām, izredzes veiksmīgi tirgot nelegālas preces un pakalpojumus, to iespējas atkārtoti ieguldīt nelikumīgi gūto peļņu, kā arī iespēju izvairīties no soda. Piemēram, ir novērots, ka narkotiku tirgi ES dažādās valstīs un pat vienas valsts teritorijā ievērojami atšķiras. Kanabisa sveķu (hašiša) tirdzniecība un lietošana ir visplašāk izplatīta Spānijā, kur Marokā ražotais produkts tiek ievests ES, savukārt kontrabandas cigarešu tirdzniecības apjoms kopumā ir lielāks teritorijās, kur iedzīvotājiem ir zemāki ienākumi.³⁹ Visbeidzot, noziedzīgās organizācijas "kultūras un zināšanu aspektā sakņojas vietējā kultūrā",⁴⁰ kuras vērtību sistēma veido fonu noziedzības un vervēšanas nodošanai starp paaudzēm.⁴¹

RĪCĪBA VIETĒJĀ LĪMENĪ PRET SMAGO UN ORGANIZĒTO NOZIEDZĪBU

Pēc visa iepriekš lasītā ir jābūt skaidram, ka vietējie dalībnieki var iesaistīties cīņā pret smago un organizēto noziedzību, un tiem šāda loma būtu jāuzņemas. Šie dalībnieki ir tieši ieinteresēti apkarot *vietējo* organizēto noziedzību, jo paši var saskarties ar augstāku viktizimācijas, vervēšanas, vardarbības un citu problēmu līmeni, kas saistīts ar organizētās noziedzības darbību, kā arī lielākām bailēm no noziedzības.

Organizētās noziedzības pretpasākumu centralizēšana valsts vai pat starptautiskā līmenī ir palīdzējusi uzlabot tiesībsardzības struktūru pārrobežu sadarbību, taču šādu uz tiesībsardzību vērstu pieeju preventīvais un aizsargājošais efekts ir ierobežots. Augsta profila lejupēja virziena stratēģijas (piemēram, naudas plūsmu izsekošanas stratēģijas un kriminālo autoritāšu aresti) nesniedz solīto, un rezultātā tās nelegālos tirgus ietekmē kopumā minimāli (vai arī tie pielāgojas).⁴² Vietējai policijai un vietējām struktūrām ir labas iespējas novērtēt un kartēt vietējos nelegālos tirgus un organizētās noziedzības radīto kaitējumu, taču informācija par vietējiem apstākļiem bieži pazūd "informācijas cunami", ko izraisa starptautiskā sadarbība un informācijas apmaiņa.⁴³

Efektīva noziedzības novēršana ir atkarīga no noziedzības problēmu detalizētas analīzes, un tādu var veikt vienīgi vietējie dalībnieki.⁴⁴ Tāpēc cīņā pret organizēto noziedzību liela nozīme jāpiešķir vietējai pieredzei un vietējām zināšanām.⁴⁵

Sofielundas pieeja

Sofielundas pieeja ir lielisks vairāku dalībnieku veidotas, kopienā balstītas noziedzības novēršanas iniciatīvas piemērs. Ar šo programmu vēršas pret smagiem noziegumiem Malmes Sofielundas apgabalā, galvenokārt atklāto narkotiku tirgu, taču arī citām izrietošām problēmām, piemēram vardarbību (kurā tiek izmantoti ieroči) un sabiedriskās kārtības traucējumiem.

Sofielundas pieeju veido plašs darbību kopums, ko īsteno vietējās struktūras un ieinteresētās personas, piemēram, vietējais futbola klubs, īrnieku apvienība, uzņēmumi un vietējās pašvaldības struktūras, piemēram, pilsētplānošanas nodaļa un pilsētas policija. Šī vairāku struktūru sadarbība tiek īstenota tīkla apvienības formā, ko veido līdzīgi kā uzņēmēju iniciatīvas pilsētas rajonu uzlabošanai. Vietējā rīcība ietver virkni situatīvu pasākumu, piemēram, biežāku patrulešanu un videonovērošanu, kā arī vairākas sociālās prevencijas iniciatīvas, kas ir vērstas uz jauniešiem, kurus vervē vai ekspluatē organizētās noziedzības struktūru pārstāvji.

Pētnieki sekoja šai pieejai un to izvērtēja. Viņi konstatēja, ka attiecīgajā rajonā krasi samazinājās gan noziedzības, gan nedrošības sajūtas līmenis.

Sofielundas pieeja ieguva 2019. gada Eiropas balvu par noziedzības novēršanu.

Plašāka informācija par Sofielundas pieeju ir atrodama šeit:

<https://eucpn.org/document/sofielund-approach>

Turklāt organizētās noziedzības apkarošanā un novēršanā būtiska loma jāuzņemas vietējām iestādēm. Svarīgi balsti cīņā pret organizēto noziedzību ir sabiedrībā balstīta novēršana un attīstības novēršana, kas ir vietējas pēc definīcijas. Šīs novēršanas pieejas palīdz mazināt vervēšanu organizētās noziedzības struktūrās, uzlabo sabiedrības noturību pret kaitējumu un viktimizāciju, kā arī nodrošina informāciju efektīvai policijas intervencei (piemēram, ar uzticības tālruņa palīdzību).⁴⁶

Viens no vietējo struktūru un citu valsts iestāžu, kuru darbs nav saistīts ar tiesībsardzību, rīcības modeļiem ir administratīvā pieeja.⁴⁷ Tas ir definēts kā "veids, kādā novērst un apkarot juridiskās infrastruktūras ļaunprātīgu izmantošanu, vairāku struktūru sadarbības modelī apmainoties ar informāciju un veicot pasākumus šķēršļu ieviešanai".⁴⁸ Vietējā līmenī ir ne vien pieejama liela daļa vajadzīgās informācijas, bet vietējām iestādēm būtu arī jāuzņemas svarīga loma pasākumu īstenošanā un koordinēšanā.

Vietējās (un valsts) iestādes var izmantot savas regulatīvās pilnvaras, lai kavētu organizētās noziedzības darbības. To var panākt dažādos veidos. Tradicionāls piemērs ir atteikums izdot licenci uzņēmumam (bāram, masāžas salonam, restorānam) vai tirgot alkoholiskos dzērienus vietā, kas varētu kalpot kā fasāde noziedzīgām darbībām. Vēl viens rīks, ko var izmantot noziedzīgu darbību traucēšanai, ir inspekcijas, piemēram, darba inspekcijas, pārtikas nekaitīguma inspekcijas un ugunsdrošības inspekcijas.⁴⁹ Organizētās noziedzības struktūras bieži atkarīgas no vietējiem apstākļiem, un tieši vietējām iestādēm iespēja šajā saistībā rīkoties.⁵⁰

Vietējās iestādes ir arī labā pozīcijā, lai koordinētu pret organizēto noziedzību vērstus pasākumus. Sabiedrībā balstītiem intervences pasākumiem ir nepieciešama dažādu vietējo institūciju (piemēram, skolu, sociālā darba dienesta, vietējās policijas), iedzīvotāju un uzņēmumu iesaistīšanās. Sabiedrībā balstīta novēršana ir svarīga, jo tai ir potenciāls samazināt vervēšanu organizētās noziedzības tīklā.⁵¹ Vietējās iestādes varētu uzņemties šādas sadarbības pārvaldīšanu un tās sasaisti ar vairāku struktūru īstenotiem administratīviem intervences

pasākumiem, kā arī (valsts) policijas un prokuroru darbībām. Tās ir efektīvā pozīcijā visa notiekošā vidū un parasti ļoti labi pārzina to, kā organizētās noziedzības radītās problēmas ietekmē vietējo situāciju. Taču pat īstenojot pieejas, kuras nekoordinē vietējā līmenī, vietējie pasākumi bieži ir priekšnosacījums panākumiem. ES mēroga kampaņās, piemēram, tajās, ko EUCPN izveidojis EMPACT ietvaros, valstu un vietējie dalībnieki nodrošina lielas kampaņas materiālu daļas faktisko izplatīšanu.

SECINĀJUMS

Organizēto noziedzību bieži asociē ar smagiem noziegumiem un starptautisko noziedzību. Pastāvošais uzskats par “starptautisko organizēto noziedzību” ir pacēlis organizētās noziedzības parādību valsts vai starptautiskā līmenī, kur tā kļūst par tādas rīcībpolitikas priekšmetu, kas ir galvenokārt saistīta ar tiesībsardzību. Taču ne visi smagie noziegumi un ne visa organizētā noziedzība ir starptautiska. Vēl svarīgāk, jebkāda veida organizētai noziedzībai ir vietēja ietekme gan attiecībā uz radīto kaitējumu, gan vervēšanu. Tādēļ vislabākā reakcija uz smago un organizēto noziedzību ir integrēta pieeja, kurā apvienota gan policijas reakcija, gan novēršana un kurā savu lomu uzņemas gan starptautiskie, gan valsts līmeņa, gan vietējie dalībnieki. Patiesi, vietējām iestādēm cīņā pret organizēto noziedzību ir būtiska nozīme. Tās ir privileģētā pozīcijā, lai tiesībsardzības politiku papildinātu ar preventīvu un aizsargājošu pieeju. Vietējo iestāžu rīcībā bieži ir nozīmīga informācija par organizētās noziedzības radītajām problēmām. Turklāt tās ir ideālā pozīcijā, lai varētu pārvaldīt partnerības, kurās sadarbojas vairākas struktūras. Tāpēc tām ir potenciāls samazināt vervēšanu noziedzīgās struktūrās, kā arī ļoti reālo organizētās noziedzības negatīvo ietekmi uz vietējo sabiedrību.

Gala piezīmes

- 1 Apvienoto Nāciju Organizācija, Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību, Ņujorka, 2000, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVI-II-12&chapter=18&clang=_en.
- 2 Eiropas Savienības Padome, Rīcības plāns cīņai pret organizēto noziedzību, Brisele, 1997. gada 28. aprīlis, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:51997XG0815>.
- 3 Eiropas Savienības Padome, 2008/841/TI: Padomes Pamatlēmums par cīņu pret organizēto noziedzību, Brisele, 2008, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008F0841>.
- 4 Eiropas Savienības Padome, Padomes secinājumi 15358/10 par ES politikas cikla izveidi un īstenošanu organizētas un smagas starptautiskas noziedzības jomā, Brisele, 2010; Europol, EU Policy Cycle - Empact, <https://www.europol.europa.eu/empact> (skatīts 2020. gada 9. aprīlī).
- 5 P.C. van Duyne and T. Vander Beken, The Incantations of the EU Organised Crime Policy Making, *Crime, Law and Social Change* 51:2 (2009), 261-81, <https://dx.doi.org/10.1007/s10611-008-9153-1>.
- 6 Eiropas Savienības Padome, 9935/16: Padomes secinājumi par administratīvo pieeju, lai novērstu un apkarotu smagus noziegumus un organizēto noziedzību, Brisele, 2016. Eiropas Administratīvās pieejas tīkls, lai novērstu un apkarotu smagus noziegumus un organizēto noziedzību (ENAA): <https://administrativeapproach.eu>.
- 7 Eiropas Komisija, COM(2021) 170 final: ES Organizētās noziedzības novēršanas stratēģija 2021.–2025. gadam, Brisele, 2021.
- 8 L. Paoli and T. Vander Beken, Organized Crime: A Contested Concept, in: L. Paoli (Ed.), *The Oxford Handbook of Organized Crime*, Oxford: Oxford University Press, 2014, 13-31.
- 9 F.E. Hagan, "Organized Crime" and "Organized Crime": Indeterminate Problems of Definition, *Trends in Organized Crime* 9:4 (2006), 127-37, <https://dx.doi.org/10.1007/s12117-006-1017-4>.
- 10 N. Dorn, The End of Organised Crime in the European Union, *Crime, Law and Social Change* 51:2 (2009), 283-95, <https://dx.doi.org/10.1007/s10611-008-9156-y>; L. Paoli, How to Tackle (Organized) Crime in Europe? The EU Policy Cycle on Serious and Organized Crime and the New Emphasis on Harm, 22:1 (2014), 1-12, <https://dx.doi.org/10.1163/15718174-22012036>.
- 11 Europol, EU Serious and Organised Crime Threat Assessment, The Hague: European Police Office, 2013, 43, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta-2013>.
- 12 M. Levi and M. Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime: An Evidence-Based Critique, *Crime, Law & Social Change* 41 (2004), 399.
- 13 Eiropas Savienības Padome, 2009/371/TI: Padomes Lēmums, ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu), Brisele, 2009, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=celex:32009D0371>; Eiropas Parlaments un Eiropas Savienības Padome, Regula par Eiropas Savienības Aģentūru tiesībsardzības sadarbībai (Eiropolu), Brisele, 2016. gada 11. maijs, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32016R0794>.
- 14 COM(2021) 170 final.
- 15 M. Levi, The Organization of Serious Crimes for Gain, in: M. Maguire, R. Morgan, and R. Reiner (Eds.), *The Oxford Handbook of Criminology*, Oxford: Oxford University Press, 2012, 597-8.
- 16 Turpat; Paoli, How to Tackle (Organized) Crime in Europe? The EU Policy Cycle on Serious and Organized Crime and the New Emphasis on Harm, 3; H. Carrapico, Analysing the European Union's Responses to Organized Crime through Different Securitization Lenses, *European Security* 23:4 (2014), 611, <https://dx.doi.org/10.1080/09662839.2014.949248>.
- 17 2008/841/TI, 1. pants.
- 18 J. Janssens and A. De Vos, European Union: Organised Crime Policies, Politics and the EU, in: F. Allum and S. Gilmour (Eds.), *Handbook of Organised Crime and Politics*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019, 437-54.
- 19 R. Leukfeldt (Ed.), *Research Agenda: The Human Factor in Cybercrime and Cybersecurity*, The Hague: Eleven International Publishing, 2017, 4. un 5. nodaļa.
- 20 Turpat, 7. nodaļa.
- 21 A. Lavorgna, Organised Crime Goes Online: Realities and Challenges, *Journal of Money Laundering Control* 18:2 (2015), 158, <https://dx.doi.org/10.1108/JMLC-10-2014-0035>.
- 22 Sk. COM(2021) 170 final.
- 23 Sk. Levi and Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 402.
- 24 H.-J. Albrecht, Police, Policing and Organised Crime: Lessons from Organised Crime Research, *European Police Science and Research Bulletin* special conference issue nr. 2 (2017), 2009, <https://dx.doi.org/10.2825/13491>.
- 25 R. Crocker, S. Webb, M. Skidmore et al., Tackling Local Organised Crime Groups: Lessons from Research In two UK Cities, *Trends in Organized Crime* 22:4 (2019), 443, <https://dx.doi.org/10.1007/s12117-018-9335-x>.
- 26 Europol, European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment: A Corrupting Influence, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021, 19, <https://dx.doi.org/10.2813/02362>.
- 27 Turpat.
- 28 M. Riccardi, Soc Infiltration in Europe: An Overview, in: E.U. Savona and M. Riccardi (Eds.), *Mapping the Risk of Serious and Organised Crime Infiltration in Europe*, Milan: Transcrime, 2018, 55-6.
- 29 Sk. Home Office, Working with Young People to Prevent Involvement in Serious and Organised Crime, Practitioner toolkit, London: Home Office, 2021, 4, <https://www.gov.uk/government/publications/help-young-people-avoid-involvement-in-serious-and-organised-crime>; R. McLean, J.A. Densley, and R. Deuchar, Situating Gangs within Scotland's illegal Drugmarket(S), *Trends in Organized Crime* 21 (2018), 147-71, <https://dx.doi.org/10.1007/s12117-017-9328-1>.
- 30 D. Hobbs, Going Down the Glocal: The Local Context of Organised Crime, *The Howard Journal of Criminal Justice* 37:4 (1998), 407-22, <https://doi.org/10.1111/1468-2311.00109>.
- 31 Crocker et al., Tackling Local Organised Crime Groups, 443.
- 32 Turpat, 433–449. lpp. Viss pētījuma ziņojums pieejams šeit: R. Crocker, S. Webb, S. Garner et al., The Impact of Organised Crime in Local Communities, London: The Police Foundation, 2017, https://www.police-foundation.org.uk/2017/wp-content/uploads/2017/10/oc_in_local_communities_final.pdf.
- 33 EMCDDA and Europol, EU Drug Markets Report, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019, 18. un 24. lpp.
- 34 R. Lupton, A. Wilson, T. May et al., A Rock and a Hard Place: Drug Markets in Deprived Neighbourhoods, London: Home Office, 2002.
- 35 P. Villettaz, M. Killias, and I. Zoder, The Effects of Custodial Vs. Non-Custodial Sentences on Re-Offending: A Systematic Review of the State of Knowledge, *Campbell Systematic Reviews* 2:1 (2006), jo īpaši "Donut" gadījuma izpēte, <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2006.13>.
- 36 Levi and Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 401.
- 37 M. Felson, The Process of Co-Offending, *Crime Prevention Studies* 16 (2003), 149-68; M. Felson, The Ecosystem for Organized Crime, HEUNI Papers No. 26, Helsinki: HEUNI, 2006, 9-10.
- 38 E.R. Kleemans and C.J. de Poot, Criminal Careers in Organized Crime and Social Opportunity Structure, *European Journal of Criminology* 5(1) (2008), 69-98, <https://dx.doi.org/10.1177/1477370807084225>.

- 39 von Lampe, *Organized Crime in Europe*, 9.
- 40 A. Sergi and L. Storti, *Shaping Space: A Conceptual Framework on the Connections between Organised Crime Groups and Territories*, *Trends in Organized Crime* (2021), 138, <https://dx.doi.org/10.1007/s12117-021-09415-0>.
- 41 A. Sergi, *Widening the Antimafia Net: Child Protection and the Socio-Cultural Transmission of Mafia Behaviours in Calabria*, *Youth Justice* 18:2 (2018), 149-68, <https://dx.doi.org/10.1177/1473225418791420>; European Crime Prevention Network, *Family-Based Crime: Background and Theory of Prevention, Part of the Toolbox on Family-Based Crime*, Brussels: EUCPN, 2020, <https://eucpn.org/toolbox-familybasedcrime>.
- 42 C. Atkinson, S. Mackenzie, and N. Hamilton-smith, *A Systematic Review of the Effectiveness of Asset-Focussed Interventions against Organised Crime*, *What Works: Crime Reduction Systematic Review Series No. 9*, UK: College of Policing, 2017, https://whatworks.college.police.uk/Research/Systematic_Review_Series/Pages/default.aspx; J.M. Lindo and M. Padilla-Romo, *Kingpin Approaches to Fighting Crime and Community Violence: Evidence from Mexico's Drug War*, *Journal of Health Economics* 58 (2018), 253-68, <https://dx.doi.org/10.1016/j.jhealeco.2018.02.002>; B. Albrecht, *Multicultural Challenges for Restorative Justice: Mediators' Experiences from Norway and Finland*, *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 11:1 (2010), 210, <https://dx.doi.org/10.1080/14043851003616204>.
- 43 Eiropas Savienības Padome, 11657/08: "Brīvība, drošība, privātās dzīves aizsardzība: Eiropas iekšlietas atvērtā pasaulē — ziņojums, ko sniedz Neoficiāla augsta līmeņa padomdevēju grupa par Eiropas iekšlietu politiku nākotnē ("Nākotnes grupa")", Brisele, 2008; Sk. Levi and Maguire, *Reducing and Preventing Organised Crime*, 403.
- 44 Levi and Maguire, *Reducing and Preventing Organised Crime*, 408; Crocker et al., *Tackling Local Organised Crime Groups*, 443.f
- 45 Albrecht, *Multicultural Challenges for Restorative Justice*, 216.
- 46 Sk. Levi and Maguire, *Reducing and Preventing Organised Crime*, 411-3.
- 47 Lai uzzinātu vairāk par administratīvo pieeju, skatiet resursus, kas pieejami Eiropas tīkla administratīvai pieejai tīmekļa vietnē (<https://administrativeapproach.eu/>), tai skaitā publikācija "Trešā rokasgrāmata. Administratīvā pieeja Eiropas Savienībā", Brisele: ENAA, 2020, <https://administrativeapproach.eu/publications/third-eu-handbook>.
- 48 Turpat, 7.
- 49 Levi and Maguire, *Reducing and Preventing Organised Crime*, 413.
- 50 Piemēru par to, kā organizētā noziedzība ir atkarīga no vietējiem apstākļiem, sk. rakstu E.U. Savona, *Infiltration of the Public Construction Industry by Italian Organised Crime* publikācijā K. Bullock, R.V. Clarke, and N. Tilley (Eds.), *Situational Prevention of Organised Crimes*, Portland: Willan Publishing, 2010.
- 51 Levi and Maguire, *Reducing and Preventing Organised Crime*, 411-2.

Citāts

EUCPN (2021). Kļiedējam mītus. Cīņa pret nopietno un organizēto noziedzību: starptautiskā sadarbība vai vietējas pieejas? Brisele: EUCPN

Juridisks paziņojums

Šis publikācijas saturs nav uzskatāms par kādas Eiropas Savienības vai Eiropas kopienas dalībvalsts, aģentūras vai iestādes oficiālo viedokli.

Autori/redaktori

Stijn Aerts, EUCPN sekretariāta pētnieks

Daļa no projekta “Eiropas Noziedzības novēršanas tīkla un Eiropas tīkla administratīvajai pieejai sekretariāts — EUCPN sekretariāts”, EUCPN sekretariāts, 2021. gada oktobris, Brisele

Ar Eiropas Savienības programmas “Noziedzības novēršana un apkarošana” finansiālu atbalstu
Eiropas Komisija — Iekšlietu ģenerāldirektorāts

Kontaktinformācija: www.eucpn.org